

สรุปบทเรียนการพัฒนาความรู้

หลักสูตร

แนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (open government data guideline)

ชื่อ-สกุล นางสาวณัฐวิภา กิจวิทยาภัทร ตำแหน่ง นักวิทยาศาสตร์ปฏิบัติการ
สังกัด กลุ่มวิทยบริการ สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน
วันที่อบรม 18 สิงหาคม 2568

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

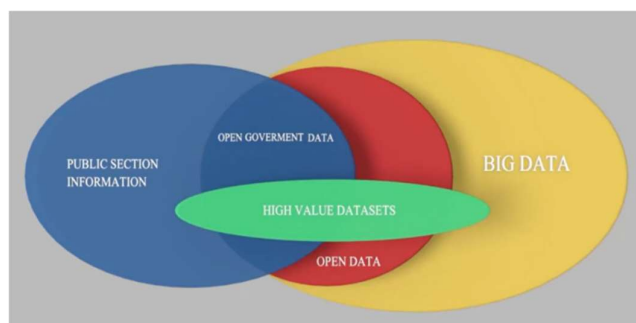
1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้เกี่ยวกับแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้

สรุปบทเรียน

➤ **ข้อมูลเปิดภาครัฐ** คือ ข้อมูลที่รัฐจะต้องเปิดเผย ต่อสาธารณะตามกฎหมายให้ใช้ได้อย่างเสรี อย่างไม่จำกัดวัตถุประสงค์ และไม่เสียค่าใช้จ่าย ข้อมูลเปิดภาครัฐจะช่วยสร้างความโปร่งใสให้กับภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารประเทศ ช่วยสร้างคุณค่าให้กับสังคมและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ พร้อมกันนั้นยังสร้างการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อตรวจสอบได้

➤ **การเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ** คือ การนำข้อมูลไปเผยแพร่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อคนทุกกลุ่ม เพื่อช่วยสร้างความโปร่งใสให้กับภาคส่วนต่าง ๆ ในการบริหารประเทศ ช่วยสร้างคุณค่าให้กับสังคม และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ พร้อมกันนั้น ยังสร้างการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อตรวจสอบได้อีกด้วย และการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐจะเกิดประโยชน์กับภาคต่างๆ ข้อมูลภาครัฐในทุกวันนี้มีจำนวนมากมหาศาลแต่ไม่ได้นำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ เผยแพร่ประโยชน์ไม่ได้และประชาชนเข้าถึงยาก ดังนั้นเพื่อการแก้ปัญหาเหล่านี้ เราจึงต้องหาวิธีเปิดเผยข้อมูลภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ของการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ		
ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาคประชาชน
- ทำให้เกิดธรรมาภิบาล - ลดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน - มีประโยชน์กับการวางแผนเชิงนโยบาย - บูรณาการการใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกันและยังปรับปรุงการให้บริการสาธารณะ	- ข้อมูลเปิดไปต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ - ขับเคลื่อนนวัตกรรม - เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันระดับประเทศได้	- เสริมสร้างการมีส่วนร่วมกับภาครัฐ - มีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลภาครัฐที่ดีขึ้น - นำข้อมูลไปพัฒนาหรือต่อยอดนวัตกรรมต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

ประเภทของข้อมูล	
1. ข้อมูลขนาดใหญ่ หรือ Big Data	คลังข้อมูลขนาดใหญ่ทั้งหมดจากทุกแหล่ง จากทุกรูปแบบเป็นข้อมูลขนาดใหญ่ โดยหนึ่งในข้อมูลขนาดใหญ่นั้นมีข้อมูลเปิดและข้อมูลภาครัฐ
2. ข้อมูลเปิด	ข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเสรี
3. ข้อมูลภาครัฐ	ข้อมูลที่อยู่ในการครอบครองของหน่วยงานภาครัฐ ส่วนของข้อมูลเปิดกับข้อมูลภาครัฐมีความสัมพันธ์กันอยู่ ส่วนนั้นเรียกว่า ข้อมูลเปิดภาครัฐ
4. ข้อมูลเปิดภาครัฐ	ข้อมูลเปิดที่หน่วยงานของรัฐต้องเปิดเผยต่อสาธารณะได้และเมื่อแตกย่อยลงไปพบว่าข้อมูลประเภทชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูงอยู่ในข้อมูลเปิดภาครัฐ
5. ชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูง	สามารถอยู่ในชุดข้อมูลใหญ่ ข้อมูลเปิดและข้อมูลภาครัฐได้ โดยชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูงจะถือเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ทั้งในมุมผู้ให้ข้อมูลและมุมของผู้นำข้อมูลไปใช้ ชุดข้อมูลที่มีคุณค่าสูงต้องเป็นข้อมูลที่ตรงความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลอย่างแท้จริงและสามารถนำไปใช้ต่อได้อย่างกว้างขวาง

➤ การเตรียมข้อมูลเพื่อเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ มี 2 ขั้นตอน คือ

- พิจารณาให้เป็นไปตามคุณลักษณะของข้อมูลเปิด 10 ประการ ได้แก่
 - สมบูรณ์ (Complete) ข้อมูลต้องครบถ้วน พร้อมใช้ และไม่เป็นข้อมูลส่วนบุคคล
 - ปฐมภูมิ (Primary) คือ ได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยตรงโดยไม่ปรับแต่ง
 - เป็นปัจจุบัน (Timely) ต้องเป็นข้อมูลที่ปรับปรุงล่าสุด
 - เข้าถึงได้ง่าย (Accessible) ใช้งานได้หลายช่องทาง
 - อ่านได้ด้วยเครื่อง (Machine-readable) หรือคอมพิวเตอร์สามารถประมวลผลได้
 - ไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discriminatory) โดยผู้ใช้งานต้องใช้ข้อมูลได้อย่างอิสระ
 - ไม่จำกัดสิทธิ (Non-proprietary) ซึ่งจะต้องอยู่ในรูปแบบมาตรฐานที่สามารถใช้ได้หลายแพลตฟอร์ม
 - ปลอดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (License-free) ผู้ใช้สามารถใช้ได้โดยไม่ผิดกฎหมายและไม่ต้องขออนุญาตใคร
 - คงอยู่ถาวร (Permanence) ข้อมูลต้องสามารถใช้งานได้ตลอดเวลาและควบคุมการเปลี่ยนแปลงของชุดข้อมูล
 - ไม่มีค่าใช้จ่าย (Free of charge) ผู้ใช้ข้อมูลจะต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงข้อมูล
- ประเมินความพร้อมของการเปิดเผย ข้อมูลเปิดภาครัฐผ่านกิจกรรมทั้ง 5 ด้าน ดังนี้
 - การบริหารจัดการข้อมูลเปิดด้วยการจัดทำแผนในการบริหารจัดการและเปิดเผยข้อมูล
 - สร้างองค์ความรู้และทักษะให้กับผู้ใช้ข้อมูลด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ
 - สนับสนุนและส่งเสริมการนำข้อมูลไปใช้เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ
 - งบประมาณ จะต้องมีการกำหนดงบประมาณที่จำเป็นต่อการเปิดเผย
 - กำหนดกลยุทธ์หรือกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

➤ ขั้นตอนการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ หลังจากเสร็จสิ้นการเตรียมการแล้วจะเข้าสู่ขั้นตอน

เปิดเผย ชุดข้อมูลสู่สาธารณะ ซึ่งมีทั้งหมด 10 ขั้นตอน

- สำรวจและคัดเลือกชุดข้อมูลที่มีชั้นความลับในหน่วยงาน ให้ทำธรรมาภิบาลข้อมูลแล้วคัดข้อมูลสาธารณะ
- พิจารณาประเภทของชุดข้อมูล ความสำคัญของข้อมูลและทิศทางในการใช้ข้อมูล โดยพิจารณาตามลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้
 - ข้อมูลที่กฎหมายกำหนดให้เปิดเผย
 - ข้อมูลที่เปิดเผยตามภารกิจของหน่วยงาน
 - ข้อมูลที่เปิดเผยเพื่อสร้างความโปร่งใสและป้องกันการทุจริต
 - ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาบริการภาครัฐ
 - ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ใช้งาน

3. จัดลำดับความสำคัญในการเปิดเผย โดยพิจารณาจากคุณค่าและคุณภาพของชุดข้อมูล และการบริหารจัดการชุดข้อมูล หากข้อมูลชุดใดมีคุณค่าสูง ข้อมูลมีคุณภาพและอยู่ในรูปแบบที่พร้อมเปิดเผย ให้พิจารณาเปิดเผยข้อมูลชุดนั้นก่อน
4. รวบรวมจัดทำชุดข้อมูล ข้อมูลที่มาจากหลายแหล่งที่มาและหลายรูปแบบ ให้คัดแยกและรวบรวมข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบชุดข้อมูล
5. จำแนกประเภทข้อมูลและตัวอย่าง ตรวจสอบข้อมูลให้แน่ชัด โดยต้องคำนึงถึงคุณภาพ ของข้อมูลและสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาร่วมด้วย เมื่อจำแนกประเภทข้อมูลได้แล้วจึงนำไปเผยแพร่ได้
6. ตรวจสอบคุณภาพและเตรียมข้อมูลสำหรับเผยแพร่ ตามเกณฑ์ต่อไปนี้
 - ชุดข้อมูลอยู่ในรูปแบบเปิดที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น ไฟล์ .csv
 - ไฟล์อยู่ในรูปแบบที่สามารถเปิดเผยได้ และผ่านการตรวจสอบคุณภาพข้อมูล มีรูปแบบวันที่และเวลา และ รหัสต่าง ๆ ในมาตรฐานเดียวกัน
 - กำหนดความถี่และวิธีการปรับปรุงข้อมูล
 - จัดทำเมทาดาทา (Metadata) หรือข้อมูลที่อธิบายรายละเอียดของชุดข้อมูลที่จะทำการเผยแพร่
7. ดำเนินการขออนุมัติเพื่อเปิดเผยข้อมูลจากหัวหน้าส่วนราชการหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากหัวหน้าหน่วยงานของรัฐในการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ
8. เปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ เมื่อได้รับอนุญาตให้เปิดเผยข้อมูล โดยสามารถเผยแพร่ข้อมูลเปิดภาครัฐที่เว็บไซต์ของหน่วยงานและเปิดเผยผ่านศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐที่ data.go.th
9. วัดผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาข้อมูลเปิดภาครัฐที่เผยแพร่อย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำแผนการปรับปรุงและพัฒนาข้อมูลจากผลที่ได้จากการวิเคราะห์ ประกอบด้วย
 - แผนปรับปรุงชุดข้อมูลที่น่าขึ้นเปิดเผยแล้ว ให้พิจารณาและวิเคราะห์จากข้อคิดเห็นและข้อร้องเรียน
 - แผนนำเข้าชุดข้อมูลใหม่ โดยชุดข้อมูลที่มีควรเปิดเผย ได้แก่ ชุดข้อมูลที่ได้รับการเสนอให้เปิดเผยเพิ่มเติม หรือชุดข้อมูลที่สามารถนำไปใช้วิเคราะห์หรือพัฒนาบริการต่าง ๆ ได้
10. นำผลที่ได้จากการวัดผลมาปรับปรุงชุดข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เช่น แก้ไขปรับปรุงข้อมูลเดิมให้มีคุณภาพมากขึ้น ปรับปรุงหรือเพิ่มชุดข้อมูลให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ข้อมูล รวมทั้งกำหนดเป้าหมายการเพิ่มชุดข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government data) และข้อมูลที่มีคุณค่าสูง (High Value Datasets)

ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

การศึกษาแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและแนวปฏิบัติการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้กับงานบริการวิเคราะห์ดินของสำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดินได้ หากในอนาคตหน่วยงานมีการให้บริการข้อมูลแบบเปิด (Open Government data) การศึกษาเรื่องนี้จะสามารถทำให้เตรียมพร้อมและดำเนินการเปิดเผยข้อมูลได้อย่างถูกต้องตามแนวทางปฏิบัติ

ประโยชน์ที่ได้รับต่อหน่วยงาน

สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้ ไปใช้เตรียมความพร้อมในการให้บริการข้อมูลของสำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน ต่อไปได้ และข้อมูลเปิดภาครัฐจะช่วยสร้างความโปร่งใสให้กับองค์กร รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกมากขึ้น